

Służba
Celna

**Działania Służby Celnej
w obszarze nadzoru rynku**

Służba Celna zaangażowana jest w przeprowadzanie kontroli wynikających z wdrażania wielu polityk mających na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa obywateli i środowiska UE, gdyż na ogół tylko organy celne mają kompletny wgląd w przepływ towarów wyprawdzanych lub wyprawdzanych z terytorium Unii Europejskiej. W tym kontekście obszary zainteresowania organów celnych dotyczą między innymi bezpieczeństwa żywności, bezpieczeństwa produktów konsumenckich, zdrowia zwierząt i roślin czy ochrony środowiska. W wielu przypadkach, akty prawne dotyczące tych zagadnień nakładają środki w postaci zakazów przywozu lub wywozu określonych towarów lub wymagań, które muszą zostać skontrolowane na granicy Unii Europejskiej lub przed dopuszczeniem towarów do swobodnego obrotu.

Organy celne mogą przeprowadzać kontrole celne, gdy uznają je za niezbędne do zapewnienia prawidłowego stosowania przepisów celnych i okołocelnych. Kontrole celne mogą mieć różny charakter i mogą być przeprowadzane w różnym czasie i miejscu, w zależności od charakteru potencjalnego zagrożenia. Przykładowo, w przypadku towarów, którymi obrót jest całkowicie zakazany, organy celne mają za zadanie nie dopuszczenie do przywozu lub wywozu takich towarów (np. zakaz przywozu skór psów i kotów).

W większości przypadków jednak, dopuszczenie do swobodnego obrotu może odbyć się wtedy, gdy zostaną spełnione określone warunki, np.:

- zostanie zagwarantowana dostępność stosownego dokumentu potwierdzającego przeprowadzenie badań lub uzyskanie zezwolenia (certyfikatu, licencji) lub
- w przypadku, gdy nie jest wymagany żaden dokument - zagwarantowane zostanie, że towar spełnia określone wymagania w zakresie jego konstrukcji, opakowania lub ostrzeżeń.

W takich przypadkach Służba Celna ściśle współpracuje z innymi organami administracji państwowej, które nie są reprezentowane na granicy lub w innych miejscach wewnątrz kraju, gdzie odbywa się odprawa celna towarów. Niekiedy jednak Służba Celna decyduje o przebadaniu niektórych grup towarów (np. zabawek) w swoich laboratoriach celnych.

Zgodnie ze Strategią działania Służby Celnej na lata 2014-2020, jednym z celów strategicznych jest „**zapewnienie bezpieczeństwa publicznego oraz ochrona rynku krajowego i unijnego, w tym poprzez aktywne wykorzystanie środków pozataryfowych**”.

Obecnie wiele towarów produkowanych jest w krajach, w których bezpieczeństwo i wymagania kraju przywozu nie są respektowane, najczęściej w celu obniżenia kosztów produkcji. Dlatego, Unia Europejska, wprowadzając wymagania ogólnego bezpieczeństwa produktów oraz wymagania harmonizacyjne dla towarów dopuszczanych na jej terytorium, ustanowiła szereg przepisów prawnych oraz mechanizmów informowania o towarach, które nie spełniają określonych dla nich wymagań.

Dyrektywy harmonizacji technicznej (czyli tzw. dyrektywy nowego podejścia) wprowadzają obowiązek oceny zgodności wielu różnych rodzajów wyrobów. Dyrektywy te, oprócz zasadniczych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, które powinny być uwzględnione przy projektowaniu i produkcji wyrobów, ustanawiają również odrębne procedury oceny zgodności z tymi wymaganiami dla różnych rodzajów wyrobów i obejmują takie towary jak: wyroby elektryczne, zabawki, materiały pirotechniczne, maszyny, środki ochrony indywidualnej etc. Nie istnieje katalog towarów, które podlegają dyrektywom harmonizacji technicznej. Ustalenie, czy towar wchodzi w zakres dyrektywy wymaga odniesienia się do jej treści. W przypadku towarów niezharmonizowanych zastosowanie mają przepisy dyrektywy 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów (Dz. Urz. WE L 11 z 3.12.2002), ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów (t.j. Dz. U. z 2015 r, poz. 322.) oraz aktów wykonawczych do tej ustawy.

Produkt to rzecz ruchoma nowa lub używana, jak i naprawiana lub regenerowana przeznaczona do użytku konsumentów, lub co do której istnieje prawdopodobieństwo, że może być używana przez konsumentów, nawet jeżeli nie była dla nich przeznaczona, dostarczana lub udostępniana przez producenta lub dystrybutora, zarówno odpłatnie, jak i nieodpłatnie, w tym również w ramach świadczenia usługi; produktem nie jest rzecz używana dostarczana jako antyk albo jako rzecz wymagająca naprawy lub regeneracji przed użyciem, o ile dostarczający powiadomił konsumenta o tych właściwościach rzeczy.

Ogólne bezpieczeństwo produktów oceniane jest w odniesieniu do wszelkich cech produktu, w tym, m.in.:

- ◇ składu,
- ◇ opakowania,
- ◇ oznakowania,
- ◇ ostrzeżeń i instrukcji obsługi dotyczących jego użytkowania i postępowania z produktem użytym,
- ◇ Instrukcji montażu i uruchomienia,
- ◇ oddziaływania na inne produkty,
- ◇ kategorii konsumentów i użytkowników szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo w związku z użytkowaniem produktu (tj. dzieci i osoby starsze).

Wymagania ogólnego bezpieczeństwa dotyczą wszystkich produktów przeznaczonych dla konsumentów i odnoszą się do nich w zakresie, w jakim nie mają ewentualnego zastosowania przepisy bardziej szczegółowych regulacji, określających wymagania bezpieczeństwa. Oceniane są one z uwzględnieniem:

- ◇ dobrowolnych norm krajowych państw członkowskich przenoszących odpowiednie normy europejskiej,
- ◇ norm opracowanych w państwie członkowskim, w którym produkt jest sprzedawany;
- ◇ zaleceń Komisji Europejskiej określających wskazówki odnośnie do oceny bezpieczeństwa produktu;
- ◇ obowiązujących w danym sektorze zasad dobrej praktyki odnoszących się do bezpieczeństwa produktów;
- ◇ aktualnego stanu wiedzy i techniki;
- ◇ uzasadnionych oczekiwań konsumentów co do bezpieczeństwa produktu.

Przykładem systemu unijnego monitorującego niebezpieczne produkty jest **RAPEX** – Europejski System Wczesnego Ostrzegania o Produktach Niebezpiecznych (*Rapid Alert System for Non-Food Products*). Głównym celem funkcjonowania systemu jest zapewnienie szybkiej wymiany informacji między państwami członkowskimi UE i Komisją Europejską na temat produktów stwarzających zagrożenie oraz środków podjętych w danym kraju w stosunku do tych produktów. Założeniem systemu jest również wykluczenie lub ograniczenie wprowadzania na rynek oraz użytkowania produktów niebezpiecznych (system nie obejmuje żywności, farmaceutyków i wyrobów medycznych).

Egzekwowanie przepisów w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów i wymagań harmonizacyjnych realizowane jest poprzez działania w ramach tzw. **nadzoru rynku**, który tradycyjnie skupia się na produktach dostępnych już na rynku. Zadaniem nadzoru rynku jest zapewnianie, że produkty znajdujące się w obrocie na rynku wewnętrznym są zgodne z właściwymi wymaganiami, w szczególności tymi, które odnoszą się do ich bezpieczeństwa. Silny i efektywny nadzór rynku ma na celu zapewnianie bezpieczeństwa konsumentom na jednolitym rynku UE oraz z punktu widzenia biznesu, zapewnienie zasad uczciwej konkurencji.

Nadzór rynku oznacza czynności wykonywane i środki stosowane przez organy władzy publicznej w celu zapewnienia, że produkty spełniają wymagania prawa określone w odpowiednim prawodawstwie harmonizacyjnym lub nie stanowią zagrożenia dla zdrowia, bezpieczeństwa ani dla innych kwestii z zakresu ochrony interesu publicznego.

Krajowy system nadzoru rynku w Polsce tworzy Prezes UOKiK i następujące organy wyspecjalizowane:

1. wojewódzcy inspektorzy Inspekcji Handlowej;
2. inspektorzy pracy;
3. Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej;
4. organy Inspekcji Ochrony Środowiska;
5. Prezes Urzędu Transportu Kolejowego;
6. organy nadzoru budowlanego;
7. Prezes Wyższego Urzędu Górniczego;
8. dyrektorzy urzędów morskich;
9. wojewódzcy inspektorzy transportu drogowego

oraz organy celne.

Prezes UOKiK jest organem monitorującym funkcjonowanie systemu kontroli wyrobów. Nadzorowanie realizacji przepisów „dyrektyw medycznych” powierzone zostało Prezesowi Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

Nadzór rynku uzupełniany jest przez **kontrole wykonywane przez Służbę Celną przed dopuszczeniem towarów do swobodnego obrotu**. W rezultacie, kontrole przeprowadzane przez organy celne stanowią ważny element funkcjonowania nadzoru rynku. Służba Celna współpracuje z organami nadzoru rynku, zapobiegając wprowadzaniu do obrotu wyrobów, które nie spełniają właściwych dla nich wymagań.

Podstawę prawną zaangażowania organów celnych i tryb ich postępowania określają:

- ◇ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiające wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 339/93 (Dz. Urz. UE L218 z 13.8.2008);
- ◇ Art. 43a ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (t.j. Dz. U. z 2014r., poz. 1645);
- ◇ Art. 33 ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów (t.j.. Dz. U. z 2015 r. , poz. 322).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiające wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 339/93 (Dz. Urz. UE L 218 z 13.8.2008) zobowiązuje Służbę Celną do podejmowania działań na etapie dopuszczania do swobodnego obrotu towarów objętych zakresem jego stosowania, które importowane są z państw trzecich. Oznacza to, że już na etapie obejmowania ich procedurą celną dopuszczenia do swobodnego obrotu powinny one spełniać określone dla nich wymagania ogólnego bezpieczeństwa lub wymagania harmonizacyjne.

W przypadku wątpliwości co do spełniania wymagań przez dany wyrób (produkt) zgłaszany do procedury dopuszczenia do obrotu, organy celne zawieszają dopuszczenie go do swobodnego obrotu, gdy:

- ◇ produkt wykazuje cechy, które dają podstawę do przypuszczeń, że prawidłowo zmontowany, konserwowany i używany **stanowi poważne zagrożenie** dla zdrowia, bezpieczeństwa, środowiska, lub z uwagi na inny interes publiczny;

Przykłady niezgodności, które mogą stanowić zagrożenie:

- ◇ niewłaściwe oznakowanie elementów sterowniczych (maszyny),
- ◇ nieprawidłowości dotyczące budowy lub wykonania, np. brak urządzeń ochronnych, wyłączników awaryjnych (maszyny),
- ◇ łatwy dostęp do instalacji elektrycznej,
- ◇ łatwoudczepialne elementy stanowiące ryzyko udławienia się przez dzieci (zabawki).

- ◇ **produktowi nie towarzyszy dokumentacja** na piśmie lub w formie elektronicznej, wymagana przez wspólnotowe prawodawstwo harmonizacyjne lub **produkt nie jest oznakowany** zgodnie z tym prawodawstwem;

Dokumentacja wymagana przez prawodawstwo harmonizacyjne to przede wszystkim:

Deklaracja zgodności czyli oświadczenie producenta lub jego upoważnionego przedstawiciela stwierdzające na jego wyłączną odpowiedzialność, że wyrób jest zgodny z zasadniczymi wymaganiami

a w niektórych przypadkach również:

Certyfikat zgodności czyli dokument wydawany przez notyfikowaną jednostkę certyfikującą potwierdzający, że wyrób i proces jego wytwarzania są zgodne z zasadniczymi wymaganiami.

◇ **na produkcji umieszczono fałszywe lub mogące wprowadzić w błąd oznakowanie CE.**

Dla większości wyrobów objętych obowiązkiem oznakowania znakiem zgodności jest:

- ◇ **znak CE, wzór oznakowania określa** Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiające wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 339/93 (Dz. Urz. UE L 218 z 13.8.2008)

jednak w przypadku:

- ◇ **ciśnieniowych urządzeń transportowych znak zgodności to znak zgodności Pi (Π), wzór oznakowania określa** Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 201/35/UE z dnia 16 czerwca 2010 r. w sprawie ciśnieniowych urządzeń transportowych oraz uchylająca dyrektywy Rady 76/767/EWG, 84/525/EWG, 84/526/EWG, 84/527/EWG oraz 1999/36/WE (Dz. Urz. UE L 165 z 30.6.2010)
- ◇ **wyposażenia statków znak zgodności to znak koła sterowego , wzór oznakowania określa** Dyrektywa Rady 96/98/WE z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie wyposażenia statków (Dz. Urz. UE L 46 z 17.2.1997)
- ◇ **dozowników aerozoli znak zgodności to odwrócony epsilon (3), wzór oznakowania określa** Dyrektywa Komisji 2008/47/WE z 8 kwietnia 2008 r. zmieniająca, w celu dostosowania do postępu technicznego, dyrektywę Rady 75/324/EWG w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do dozowników aerozoli (Dz. Urz. UE L 96 z 9.4.2008).

Nie przewiduje się oznakowywania znakiem zgodności CE produktów niezharmonizowanych (przykładowy wykaz takich produktów)

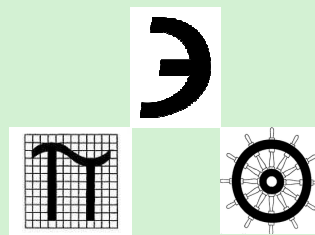
- ◇ meble,
- ◇ zapalniczki,
- ◇ wyroby do pielęgnacji dzieci,
- ◇ wyroby przeznaczone dla dzieci: chodziki, foteliki rowerowe, kojce, łóżeczka dla dzieci, kołyski, rowerki dziecięce, smoczki dla niemowląt, wysokie krzeselka dla dzieci,
- ◇ grille ogrodowe,
- ◇ lampki olejowe.

Oznakowania CE nie umieszcza się również w przypadku następujących wyrobów:

- ◇ opakowań i odpadów opakowaniowych,
- ◇ wyposażenia morskiego,
- ◇ wyrów podlegających dyrektywie w sprawie interoperacyjności systemu kolei we Wspólnocie.

Inne oznakowanie niż oznakowanie zgodności CE mają

- ◇ ciśnieniowe urządzenia transportowe (Π),
- ◇ wyposażenie morskie ,
- ◇ dozowniki aerozoli 3 (odwrócony epsilon).

Jeżeli podczas kontroli celnej wyrobów (produktów), które mają być dopuszczone do swobodnego obrotu organ celny stwierdzi, że istnieją uzasadnione okoliczności wskazujące, że wyrób nie spełnia zasadniczych wymagań albo istnieją okoliczności wskazujące, że produkt nie spełnia wymagań dotyczących ogólnego bezpieczeństwa, zatrzymuje wyrób (produkt). Następnie występuje o opinię do **organu wyspecjalizowanego** który ma trzy dni robocze na podjęcie stosownych działań, np. poinformowanie o konieczności pobrania próbek.

System nadzoru rynku w Polsce tworzą organy wyspecjalizowane oraz organy celne.

Organy wyspecjalizowane wymienione w ustawie o systemie oceny zgodności

- ◇ Inspekcja Handlowa,
- ◇ Państwowa Inspekcja Pracy,
- ◇ Urząd Komunikacji Elektronicznej,
- ◇ Inspekcja Ochrony Środowiska,
- ◇ Urząd Transportu Kolejowego,
- ◇ Organy nadzoru budowlanego,
- ◇ Wyższy Urząd Górniczy,
- ◇ Urzędy Morskie,
- ◇ Inspekcja Transportu Drogowego.

Organy kontroli wymienione w ustawie o ogólnym bezpieczeństwie produktów

- ◇ Inspekcja Handlowa,
- ◇ Państwowa Inspekcja Sanitarna,
- ◇ Inspekcja Jakości Handlowej, Artykułów Rolno-Spożywczych,
- ◇ Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

Po otrzymaniu opinii, że wyrób nie spełnia zasadniczych wymagań organ celny dokonuje adnotacji o treści „Produkt niezgodny-niedopuszczony do swobodnego obrotu – rozporządzenie (WE) 765/2008” lub w przypadku, gdy produkt nie spełnia wymagań w zakresie bezpieczeństwa – „Produkt niebezpieczny – niedopuszczony do swobodnego obrotu – rozporządzenie (WE) nr 765/2008” na fakturze handlowej lub w systemie teleinformatycznym. Organ nadzoru rynku może w swojej opinii dla organów celnych wskazać zakres działań, jaki należy podjąć w celu usunięcia stwierdzonych niezgodności. W związku z tym, na wniosek importera, organ celny może wyrazić zgodę na dokonanie takich działań w ramach **procedury zawieszającej**. Organy celne zezwalają na podjęcie tzw. działań naprawczych w zakresie wskazanym w opiniach organów kontroli lub organów wyspecjalizowanych.

Zakres podjętych działań naprawczych zależy od stopnia stwierdzonych niezgodności. W przypadku niektórych działań importer powinien posiadać status „upoważnionego przedstawiciela”.

W przypadku uznania przez organ kontroli lub organ wyspecjalizowany, że produkt nie jest bezpieczny lub nie jest zgodny ze wspólnotowym prawodawstwem harmonizacyjnym lub przepisami odrębnymi, importerzy mogą wystąpić o unieważnienie zgłoszenia celnego a następnie, za zgodą organu celnego, ponownie objąć produkt lub wyrób **inną procedurą celną niż dopuszczenie do swobodnego obrotu** lub nadać wyrobowi inne przeznaczenie celne (np. powrotny wywóz lub zniszczenie).

Dopuszczenie przez organ celny możliwości podjęcia działań naprawczych odbywa się w ramach tzw. procedur gospodarczych (określonych w art. 84 ust. 1 lit. b WKC). W zależności od tego, jakie działania chciałby podjąć zgłaszający, mogą to być, np.:

- ◇ **procedura przetwarzania pod kontrolą celną**, która pozwala na przywóz na obszar celny Wspólnoty towarów niewspólnotowych, w celu poddania tych towarów procesom przetwarzania (zmieniających ich rodzaj lub stan) oraz na dopuszczenie do obrotu produktów powstałych w wyniku tych procesów (art. 130 WKC). Wobec towarów przywożonych, na czas trwania procedury, zostaje zawieszona zastosowanie środków polityki handlowej, które mają zastosowanie dopiero wobec produktów przetworzonych, przy ich dopuszczeniu do obrotu (art. 509 ust. 3 Rozporządzenia Wykonawczego do Wspólnotowego Kodeksu Celnego – RWKC (Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 2454/93 z dnia 2 lipca 1993 r. wprowadzające przepisy wykonawcze do Rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Celny (Dz. Urz. WE L 253 z 11.10.1993)). Procedurę przetwarzania pod kontrolą celną stosuje się między innymi wtedy, gdy przywożone towary zostają poddane procesowi przetwarzania, w celu zapewnienia ich zgodności z wymogami technicznymi, obowiązującymi przy dopuszczeniu ich do swobodnego obrotu na obszarze celnym Wspólnoty;
- ◇ **procedura składu celnego**, która pozwala na składowanie w składzie celnym towarów niewspólnotowych (art. 98 ust. 1 WKC). Przepisy prawa celnego określają otwarty katalog zawierający listę czynności, które mogą być dokonywane na towarach w ramach zwyczajowych zabiegów (zał. nr 72 do RWKC), które mają na celu poprawienie wyglądu lub jakości handlowej towarów przywożonych lub przygotowanie ich do dystrybucji lub odsprzedaży pod warunkiem, że operacje te nie zmieniają rodzaju lub nie poprawiają wykonania oryginalnych towarów, czyli na przykład w procedurze składu celnego mogłoby nastąpić oznakowanie towarów, dołączenie wymaganych instrukcji, itp.

Prawodawstwo unijne ustanawia zasady kontroli bezpieczeństwa produktów i zgodności na towary importowane z państw trzecich. Stanowi ono, że kontrole te powinny być przeprowadzane przed dopuszczeniem towarów do swobodnego obrotu. Wynika to z przeświadczenia, że najbardziej skuteczne jest zatrzymanie towarów niezgodnych lub niebezpiecznych, zanim zostaną one wprowadzone na rynek. Pozwala to unikać uciążliwych i często nieefektywnych działań w późniejszym terminie polegających na wycofywaniu niebezpiecznych towarów z rynku. Dlatego oczekuje się, że organy celne w ścisłej współpracy z organami nadzoru rynku, będą realizować takie podejście.

Stosując rozporządzenia 765/2008, Służba Celna z roku na rok zatrzymuje coraz większą liczbę przesyłek, które nie spełniają określonych dla nich wymagań, co ilustruje poniższy wykres.

